

AKADEMICKÉ BRNO

26.4.1984

3

"DÍLNA" SKUTEČNĚ DĚLNÁ

Jakožto významný příspěvek k Roku českého divadla proběhla v Brně loni na podzim národní divadelní Dílna 83. Po Pardubicích a Prostějovu šlo o třetí akci svého druhu, konanou vždy v lichém roce, kdy se nepořádá přehlídka souborů malých jevištních forem Šrámkův Písek. Jejími vyhlášovatelí a pořadateli byly český ÚV SSM, ministerstvo kultury a školství ČSR a jihomoravský KV SSM za odborné spolupráce Ústavu pro kulturně výchovnou činnost v Praze a Městského kulturního střediska S. K. Neumanna v Brně. Spolehlivým hostitelem se stal Dům kultury ROH Královopolské strojírny Brno, který se v obdobně náročné funkci osvědčil již při jarní celostátní přehlídce vysokoškolských souborů. Důvody, proč byla vybrána právě moravská metropole, jsou celkem nasnadě: kromě ubytovací kapacity, organizačních zkušeností a prostorových možností pro tuto neobvyklou aktivitu byla pádným argumentem především skutečnost, že Brno má v oblasti amatérského divadelnictví v rámci ČSR poněkud výjimečné postavení: vždyť tu v současné době - vedle dalších zhruba patnácti kolektivů tradičtějšího zaměření - víceméně aktivně pracuje asi dvacet pět rozličných souborů experimentálního typu.

Divadelní dílna není ovšem nějakou standardní přehlídkovou akcí, která by široké veřejnosti představila inscenační výsledky našich nejlepších amatérských souborů. Jedná se o tvůrčí pracovní soustředění, zaměřené takřka jíc "dovnitř", tedy na zkvalitnění a zintenzívnění jevištního procesu, na obohacení výrazových prostředků a upevnění základů divadelního "řemesla" tam, kde mladí lidé dosud poněkud živelně usilují o výpověď vlastního palčivého tématu. Hlavní zaměření lenské Dílny lze stručně charakterizovat jako cestu ke scénáři. Ten se v souborech dané orientace zpravidla dotváří postupně v průběhu pospolité aktivity.

Do Brna nakonec přijelo asi osmdesát pečlivě vybraných členů amatérských souborů autorského typu, mezi něž se vřadilo také několik hostů, většinou ostřílených divadelních organizátorů a praktiků, z NDR, Polska a Rakouska. Pro celodenní práci byli účastníci rozděleni do čtyř skupin, vedených zkušenými, teoreticky fundovanými i prakticky zaměřenými lektory s vlastní dlouholetou autorskou, režijní a hereckou přípravou. Ti také zkoncipovali základní metodické materiály a výchozí téze společné práce, které frekventanti obdrželi předem.

Většina dnů měla přesně stanovený časový program. Zahajovalo se pohybovými a hudebními rozvíčkami člena pražského Divadla na okraji Mikiho Jelínka, jejichž hlavním úkolem bylo všestranné psychofyzické uvolnění pro další kolektivní aktivitu. Těžiště činnosti spočívalo přirozeně v práci ve skupinách. Každá z nich ve stylu jevištní laboratoře zvláštními metodami a na podkladě rozličné inspirace sledovala zmíněný hlavní úkol Dílny - kolektivní autorskou přípravu vhodného scénáře, resp. také jeho alespoň částečnou realizaci. Vždy navečer pak probíhala "plenární" sezení, zaměřená ke vzájemné informaci o dosud získaných scénických zkušenostech a každodenním postupu práce v jednotlivých seminářích. Bohatý celodenní program zakončovala zpravidla vybraná představení, o nichž se druhého dne živě diskutovalo. V závěru Dílny pak skupiny předvedly ukázky své týdenní aktivity a také vyšel hutný informační bulletin.

Pro konkrétnější představu porovnejme byt jen letmo náplň a metody práce všech čtyř skupin. Třída režiséra Divadla "X" MĚKS S. K. Neumanna v Brně Zdeňka Čecháčka-Turby soustředila se na adaptaci koncizní literární předlohy - fantastické povídky anglického utopisty H. G. Wellse Země slepců. Jejím detailním výkladem se docházelo k obecnějším psychologickým a sociologickým aspektům textu a

k formulaci základního tématu, na jehož potomním divadelním zpracování by se všichni členové shodli. Téma bylo formulováno jako konfrontace uzavřené společnosti bez vyššího duchovního života s vnějším tvořivým elementem. Na závěrečném setkání třída předvedla vynalézavý scénický obraz života zmanipulované společnosti slepou, do níž vpadá vidoucí přichodci odjinud.

Pražský teatrolog Vladimír Just se zaměřil zejména na kolektivní improvizaci na daný námět či situaci, a to v rovině jevištního humoru. Cílem tu nebylo vytvoření uceleného jevištního tvaru, nýbrž spíše hledání společného komunikačního klíče a tvůrčí metody. Vzhledem k tomu, že většina zdejších členů neměla připraveny své předem zpracované texty nebo alespoň zřetelně formulované náměty, bylo vhodné téma hledáno teprve dodatečně a poté rozvíjeno formou etud. Na podkladě kuriózní novinové zprávy z "Černé kroniky" vyzkoušelo se v rámci soudního procesu divadlo diskuse, demonstrace a sporu. Práce skupiny, která se zaměřila rovněž na teoreticko-historické poučení o některých kapitolách moderního světového divadla, vyústila v důkladně připravený "happening" s falešným "revizorem" v jedné z brněnských tramvají.

V kolektivu Arnošta Goldflama, režiséra profesionálního Hanáckého divadla Prostějov, soustředili se všichni hosté ze zahraničí. I když zde tedy napořád zaznívaly hlasy tlumočnicků, chuti do kolektivní práce nebylo o nic méně, a navíc přibyla výměna zkušeností v mezinárodním měřítku. Téma tu rovněž nefigurovalo předem, ale hledalo se v otevřených debatách a jednotlivci se ve funkci režisujícího i v různých rolích střídali. Třída se posléze rozčlenila do dvou part. První došla ke třem variantám scénáře o plavbě různorodé skupiny lidí do neznáma, druhá realizovala svůj vyhraněnější zájem o nekonvenční divadelní formy raději v rovině rušných teoretických diskusí.

Třída loutkáře z pražského amatérského souboru Paraple Lučka Richtra vymezila svou práci označením "předmět a prostor jako zdroj a prostředek divadelní aktivity". Zde se účastníci obešli nejen bez pevného scénáře, ale konečnou i bez verbální složky vůbec. V interiéru i pod širým nebem sondovaly se pestré možnosti jevištní znakovosti a rozvíjela se prostorová fantazie frekventantů - a to opět s devizou, že rozhodující není konečný výsledek, nýbrž spíše uplatnění všech užitečných nápadů a hledání nových postupů. Jako hlavní rekvizita výborně posloužil dvacetimetrový pruh bílé látky, vynalézavě využívaný v reálném i metaforickém významu.

Přirozenou součástí Dílny byla večerní vyoraná představení amatérských divadel, přístupná i širší veřejnosti. Úvodem vystoupilo brněnské Divadlo "X" s invenční jevištní podobou méně známého prozaického cyklu Jaroslava Haška Velitelem města Bugulmy, kterou jeho autoři Pavel Bílek a Zdeněk Turba věnovali 100. výročí satirikova narození. Soubor M-dílka CKVS Brno I uvedl dynamickou dramatizaci románu Gustava Flauberta Salambo, kterou podle scénáře Soni Smetanové napaditě nastudoval Zbyněk Vrba. Nepočtený mladý kolektiv Nepojízdná housenka OKVS Brno II, úspěšný účastník posledního ročníku Wolkreva Prostějova, zaujal nekonvenčním generačním pohledem na poezii národního umělce Josefa Hory, nazvaným Horevání aneb Zahodit všechny hračky pro jedinou /scénář a režie Miroslav Lopatka/. Pražská Vizita s inscenací Kostky hrajících autorů Jana Borny, Jaroslava Duška a Oldřicha Kužílka pokračovala v linii svých poloimprovizovaných nonsensových výsměchů rozličným projevům absurdity kolem nás i v nás. Profesionální soubory zastupovala obě experimentální tělesa Státního divadla v Brně. Divadlo Na provázku nabídlo volné pásmo písniček ze svých starších inscenací, Hanácké divadlo přivezlo náročné nastudování scénáře Arnošta Goldflama a Josefa Kovalčuka. Bylo jich pět a půl.

Ačkoli s podobnými akcemi nemáme u nás zatím mnoho zkušeností /natož pak dostatek vhodné odborné literatury/, splnila Dílna 83 své poslání dobře. Všechny čtyři skupiny pracovaly naplno a v dělném ovzduší vzájemného pochopení, které přálo pokusnickému hledání a při zkoumání vytyčených problémů chtělo být co nejdůslednější. Nyní tedy jde o to, aby se zde získané cenné zkušenosti promítly do budoucí každenní činnosti desítek našich amatérských souborů.

Vít Závodský

SLOVO O SOUBORECH

Divadlo LOKOŘÁN z Olomouce je soubor nový - vznikl v roce 1983. Přesto nemůžeme říci, že by šlo o soubor naprosto začátečnický, bez divadelních zkušeností. Pláší se totiž za pokračovatele /či odnož/ divadla Za arcadlem /Snad si někteří z vás vzpomene na jeho loňské vystoupení na Akademickém Brně, tento soubor se stal totiž vítězem loňského ročníku/. Letos tedy přichází z Olomouce nové divadlo s novým pojetím divadelnosti, s novým tvůrčím směřováním a s novou hrou. Je to hra známého amerického spisovatele společensko-kritických sci-fi románů Kurta Vonneguta, Jr. Šťastné narozeniny /původní název Happy Birthday Wanda June/. Pokud někdo viděl tuto hru, jak ji inscenovalo jihlavské "kamenné" Hrácké divadlo, má dobrou příležitost konfrontovat ji s inscenací olomouckého divadla malých jevištních forem. Který přístup je textu adekvátnější, si pak rozhodnete sami.

Soubor APROXIMACE vznikl koncem roku 1977 v Neratovicích, od roku 1980 je však divadlem malých forem při FV SSM HuF VŠB Ostrava. Mezi členy divadla jsou však kromě studentů VŠB i studenti pedagogické fakulty, ostravských středních škol a někteří členové souboru jsou již absolventy vysoké školy.

Více než označení "divadlo malých forem" se podle vlastního mínění členů souboru hodí "škatulka" autorské divadlo, neboť APROXIMACE "v nejvyšší možné míře využívá jen a jen schopností svých členů". Autorem většiny her je Dušan Pimík, hudbu k představením komponuje ing. Petr Vlasák, současný umělecký vedoucí divadla. Na dotváření konečné podoby představení se však aktivně podílejí všichni členové souboru, s přípravou některých představení odborně pomáhali umělci ze Státního divadla v Ostravě. Celkem za patnáct let svého působení uvedla APROXIMACE již patnáct premiér: Z nádraží nikam; Šok číslo dvě; Revize jízdenek; Za dveřmi číhá zahradník; Přísně tajné klukoviny; Fuga a tokáta Klot-Dur, opus 1, pro razítko a orchestr psacích strojů; Alibi; Laboratoř alchymisty Petra Vlasáka - 2; Červená Karkulka a Sherlock Holmes; dále volněji sestavená představení Vstupte bez klepání a Džem - šašlik. Společným

znakem všech představení je slovní humor, hudba a písničky - to vše v nejrůznějších formách: textappeal, krimikomedie, antirecitál či muzikál. Demovskou scénou souboru je Divadlo hudby v Ostravě, zajíždí však i na vystoupení do mládežnických klubů v okolí. Kromě divadelní činnosti vyvíjí APROXIMACE i další činnost: již druhým rokem vydává bulletin, v němž informuje diváky nejen o svých nových inscenacích, ale i o zákulisí souboru; dalšími akcemi byla dotazníková akce pro diváky, natáčení krátkého filmu či účinkování v televizi /krátký medailon v TKM a vystupování ve Studiu Kamarád/.

Do Brna přijel soubor s hrou Červená Karkulka a Sherlock Holmes. Autorem této detektivní komedie /nebo pseudopohádky pro dospělé/ je opět Dusan Pirník, hudbu složil Jan Kebrle, představení režíroval Petr Miller, člen operetního souboru SDC. Ve hře vystupují pouze tři herci, písně jsou interpretovány jen s jednoduchým klavírním doprovodem. Při úspornosti technických prostředků /výhodné zejména při zájezdových představeních/ jsou o to větší nároky kladeny na herce, kteří musí ztvárnit celkem 12 různých postav. Jak se jim to daří - to musí posoudit už sami diváci.

Z JIŽNÍ MORAVY DO PROSTĚJOVA A PÍSKU

Ve včerejším čísle Zpravodaje jsme se s vámi podělili o zážitky z městského kola Wolkrova Prostějova a Šrámkova Písku v Brně. Snad tedy neuškodí ani stručná informace, jaké výsledky přinesle v dubnu tohoto roku následné krajské kolo obou těchto soutěží - alespoň pokud jde o soubory navržené k postupu do národních kol.

Mezi divadly poesie obhájila své městské prvenství Nepojízdná housenka OKVS Brno II s invenční biblovskou montáží Pádové otázky. Z dvanácti účastníků dále příjemně překvapilo a jako druhé skončilo Spontánní divadlo ze Strážnice s antiměstským pásmem tvorby Josefa Šimona Koho to zajímá. Při neudělení třetí ceny odvážel si čestné uznání Klub mladých autorů gymnázia Uherské Hradiště za pořad Student 1984.

Také v krajském kole Šrámkova Písku se mezi deseti kolektivy bojovalo o postup dosti upjatě. V kategorii souborů hrajících méně nežli pět let porota první místo neudělila. Druhé získal za svěží dramatizaci Mikulkových humorných pohádek Chrachru brachru účastník Akademického Brna, Hrnc FV SSM elektrotechnické fakulty VUT; třetí bylo Netrdlo Okresního domu pionýrů a mládeže Vyškov s inscenací Holbergovy komedie Jeppe z vršku. Školní besídka Domina z OKVS Brno I obdržela čestné uznání.

Kategorie vyspělých souborů stala se vložena brněnskou záležitostí. Zvítězila Expedice Divadelního studia Josefa Skřivana OKVS Brno IV. O druhé místo se podělily Divadlo X MĚKS SKN /ústřední porota uváží, zda vybere zdařilou starší haškovskou inscenaci Pavla Bílka a Zdenka Turby Velitelem města Bugulmy, nebo již dostudovanou lidovou komedii o Františce a Honzíčkovi/ a Cylinder OKVS Brno III /Dolníkův autorský modelový text Vlak v 11.26/.

VS

PŘEDSTAVUJEME VÁM BRNĚNSKÉ SOUBORY ZUČ

Rekonstrukce z antického Kartága

Mezi brněnskými soubory malých jevištních forem zaujímá významné místo soubor M-dílny při OKVS Brno I, který vloni oslavil pět let své existence. Jeho poslední premiérou byla jevištní rekonstrukce románu Francouze Gustava Flauberta Salambo. Soubor s ní úspěšně reprezentoval brněnské amatérské divadelnictví i na pracovním setkání Divadelní dílna 83. Dramatizace Soni Smetanové přináší současné zpracování romantické lásky kartáginské kněžky Salambo a udatného vojévůdce Matha na pozadí střetnutí afrického města se vzbouřenými žoldnéři a jeho pozdějšího zničení římskými vojsky. Adaptace má dramatický spád, ale přesto se nevyhnula úskalím popisných situací a scén.

Režie mladého Zbyňka Vrby zdůraznila dravé charaktery jednajících postav a touhu po smyslném naplnění lásky ústředních hrdinů, jakož i krutost bitevních scén. Tím zároveň v obecné rovině přesvědčivě odsoudila násilí jakéhokoli druhu. Specifickým využitím jevištních metafor, dokonalým prostorovým rozmístěním jednajících osob a nevšední prací se světly či loučemi podtrhla hrubost scénických akcí, dynamiku válečné vravy i sugestivní podání monologů. Dobrou oporou byla režisérovi scéna Jaroslava Milfajta, využívající členění prostoru praktikáblů, a zejména kostými Miloše Klementa, hýřící sytými barvami, a tak vhodně navozující atmosféru orientálního prostředí. Většinu scénického dění doprovází elektronická hudba Radima Počešvy a Zdenka Smetany. Její univerzální použití v podání skupiny B-complex nejenže sólisty nutí do hlasových exaltovaností, ale místy je i zahlušuje.

Osou představení je výkon hostujícího Martina Havelky v roli Matha. Tento člen profesionálního Divadla Na provázku zdůraznil jeho mužnost, vojenskou zdatnost i mladistvé okouzlení ženou. Salambo v podání Jany Hořákové sice nedrží diváky vznešeností své krásy, jak udávají okolní postavy, ale svým vnitřním zaujetím a touhou po lásce a opravdovém štěstí je dostatečně přesvědčivá. Jiří Pfeifer jako náčelník kartáginských vojsk Hamilkar zaujme dokonalou fyzickou připraveností, ale jeho dikce by snesla větší čistotu.

Nastudování Salamba v podání M-dílny přináší ojedinělý pokus amatérského souboru o transpozici pozdně romantického tématu do dnešní doby. Přestože se nevyhnula některým dílčím nedostatkům, jako celek má spád a vzhledem k mladým divákům přesvědčivou adresnost.

az

DVA VEČERY ZA NÁMI

Máme za sebou první dva večery Akademického Brna, a tudíž příležitost k částečné bilanci toho, co jsme měli možnost dosud vidět.

První den přehlídky nepřinesl nic, co by mohlo diváky uchvátit, šokovat, láskat. Viděli jsme celkem 3 hry /nepočítáme-li ovšem hosta večera - divadlo Cylindr/ a třebaže alespoň některé z nich měly dosti vysoké ambice, nepodařilo se jim překročit úroveň průměru.

Prvním z vystupujících souborů bylo českobudějovické Provizorium. Po loňské úspěšné inscenaci Košilela /z básní Christiana Morgensterna/ bylo jejich vystoupení očekáváno s napětím. Překvapení se však nekonal. Hra Anička Skřítek a Slaměný Hubert /podle Vítězslava Nezvala/ byla přijata obecně velmi chladně. Proč? Příčin je bezpochyby několik. První tkví už v celkovém pojetí textu. Je zřejmé, že Provizorium se pokoušelo postupy použité již při adaptaci Morgensternovy poezie aplikovat i na materiál Nezvalovy knihy. To se snad podařilo na zvukové stránce hry, kde bylo mnoho výborných nápadů, ty však jen málo korespondovaly s dějovou linií, prezentovanou hlavními postavami, totiž Aničkou a Hubertem. Pokud jde o představitele hlavních rolí, je nutno mít výhrady zejména k postavě Huberta. Tato role zjevně utrpěla přílišnou stylizací herce do podoby "roztomilého chlapečka" a působila místy až nepříjemně afektovaně. Představitelka Aničky byla sice přirozenější, z části však pro ni platí ta-
táž výtka.

Druhým představením večera se předvedlo divadlo z brněnské elektrotechnické fakulty Hrnec. Jejich inscenace Chrachru brachru na motivy pohádek A. Mikulky obsahovala spoustu dobrých režijních nápadů, herci předvedli slušné humorné divadlo. Proti zahajujícímu souboru byla patrná bezpochyby lepší úroveň, i když ani toto představení se nedokázalo vyvarovat některých hluchých míst a laciných vtípků, které oslabovaly celkový dojem. Nechci tady však nějak vyzdvižovat jednotlivé "mouchy" inscenace - bylo by totiž nespravedlivé neuznat, že se souboru podařilo vnést do sálu atmosféru dobré nálady a pohody.

Bezpochyby budou se mnou mnozí souhlasit, že nejintelektuálnějším představením prvního večera bylo vystoupení pardubického Viguvadla. Jeho adaptace veršů ruské básničky Mariny Cvetajevové Variace na téma Poéma konce byla v každém případě zajímavá, zejména pokusem o zrovnoprávnění všech divadelních složek. Slova, hudby a baletu. Určitě se podařilo dobře vystihnout tragický pocit, obsažený ve verších autorky předlohy, otázkou však zůstává, bylo-li pro tento cíl využito maxima možností. Byly totiž dosti patrné disproporce v pohybových i deklamačních výkonech jednotlivých účinkujících. Šlo také, že nebyl výrazněji do představení zapojen jediný účinkující muž; jeho nepřítomnost na scéně byl účinek jeho výkonu do značné míry ztlumen. Představení neprosperlo určitě ani to, že místy byl nesrozumitelný zpěv a zejména pak neúměrná délka inscenace, jež vedla k předčasně únavě diváka a oslabení jeho pozornosti. Ale i tak lze hodnotit představení jako velmi dobré.

Druhý večer přehlídky zahájilo pražské Divadlo na Albertově s adaptací dvou Saroyanových povídek. Přitom je dosti problematické mluvit o opravdové adaptaci. Jako by spíš šlo o "hraní si" na Saroyana. Přístup k materiálu byl velmi naivní, asi jako když se skupinka lidí se smyslem pro legraci rozhočne udělá něco jako divadlo. Rychle, jednoduše, vtipně. Aby to bylo poutavější, přidá se pár známých trampských písniček /zpívat možno s sebou/ - a hotovo. Ale vážně: bylo by třeba lépe zpracovat dramaturgii představení. Určitě by to naporochlo tomu, aby vynikla i myšlenka obsažená v předloze, aby celé divadlo nebylo jen předváděním komického příběhu. Možná by pak mohly být vyloučeny i takové "chytáky" pro obecnstvo jako slovenština v ústech amerického obchodníka. Jsou to snad vtipy divácky vděčné, nicméně přece jenom laciné.

Ostatní soubory večera už byly mimo soutěž, pouze jako hosté - ironií osudu bylo právě to nejlepší, co jsme dosud viděli, předvedeno právě těmito soubory. Nejprve tedy soubor brněnské filozofické fakulty Kámen důrazu. Jejich Symfonie pro znuděné diváky a elektrický proud byla sice krátká, nicméně zajímavá. Představení velice dynamické, plné překvapivých akcí, umné skloubení slova a akce. Snad mohla dosti šokovat či přivádět do rozpaků silná agresivita výrazu účinkujících. Je zřejmé, že jakási provokace diváků byla záměrem souboru /to vyplývá už ze samotného názvu/ - přesto však se bojím, že akce byla občas natolik výrazná, natolik agresivní, že zatlačovala do posadí obsah přednášeného textu. Bylo snad i to záměrem?

Další host večera - plzeňská dvojice Luky - si získal téměř okamžitě sympatie většiny přítomných v sále. Jejich Schýza byl proud slovního i akčního humoru, proud nenadálých obrátů a překvapení zdánlivě bez hranic, zdánlivě beze smyslu, bez promyšlené kompozice, zkrátka představení vystavené na improvizaci. A přece si nemůžeme stěžovat na takové nedostatky podobných improvizovaných vystoupení, jako jsou malé a laciné vtipky, osvědčené "špeky" a jiné náhražky humoru. Je zajímavé, že dokonce ani vtipy, které nepatří zrovna k nejnovějším a neznámým, v podání Luksu nevyzněly ani hluché, ani otřelé. Zkrátka - Luky to u diváků vyhrál.

Takže to bylo pár dojmů z představení uplynulých dvou večerů. Bylo by předčasné vyvozovat nějaké absolutní soudy, sestavovat hierarchie nejlepších či nejhorších výkonů, popřípadě hodnotit úroveň přehlídky jako takové. Před námi jsou ještě tři dny - času na závěrečnou bilanci je tedy stále ještě dost a dost.

František Ryčl